

- конкурентоспроможності на міжнародному ринку ІТ-послуг / О.О. Кулинич, С. В. Войтко. // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_1_60.pdf.
- 10 Мешко Н.П. Перспективи розвитку сфери ІТ як провідної інноваційної галузі України/ Н.П. Мешко, М.К. Костюченко //Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Менеджмент інновацій». – 2015. – Вип. 4. – С. 71-77.
- 11 Навценя А.В. Конкурентные особенности рынка ИТ-услуг/ А.В. Навценя //Современная наука. – 2015 - №1. – С. 32-34.
- 12 Пиріг С.О. Інформаційні технології та їх використання на підприємствах України / С.О. Пиріг, О.А. Нужна // Економічний форум. – 2014. – № 3. – С. 190–195.
- 13 Світовий ринок ІТ: місце України на ньому. – Режим доступу: <https://mind.ua/publications/20178608-svitovij-rinok-it-misce-ukrayini-na-nomu>
- 14 Тенденції ІТ-аутсорсингу в Україні: інтернет-видання – 2016. – Режим доступу: <http://startupline.com.ua/events/trends-in-it-outsourcing-in-ukraine>
- 15 Терехов Д.С. Економічні проблеми розвитку ІТ-підприємств України / Д. С. Терехов// Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2017. - №2. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6035>
- 16 Україна на світовому ІТ-ринку: 10 найцікавіших фактів — інфографіка //Режим доступу: <https://biz.nv.ua/ukr/economics/ukrajina-na-svitovomu-rinku-it-top-10-najtsikavishih-faktiv-infografika-2353974.html>
- 17 Шебзухов А.А. Развитие информационных технологий: состояние и перспективы /А.А. Шебзухов //Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2016. –№ 59. – Режим доступа: URL: <http://e-koncept.ru/2016/76116.htm>.
- 18 Шраменко О.В. Удосконалення державного регулювання підприємницької діяльності на основі розвитку інформатизації економічних систем / О.В. Шраменко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2017. – Вип. 59. – С. 32-37.

DOI 10.18664/338.47:338.45.v0i64.149951

УДК 336.31(477)

ОЦІНКА ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

*Сухорукова Т.Г., к. е. н., доцент,
Александрова О.Ю., к.е.н., ст. викладач,
Савгира К.Д., магістр (УкрДУЗТ)*

У статті обґрунтовується першорядна роль фінансової складової у формуванні економічної безпеки держави. Під фінансовою безпекою розуміється такий стан грошово-кредитної, бюджетної, податкової систем, який характеризується спроможністю держави та регіонів на достатньому рівні забезпечувати ефективне функціонування економічних систем, їх структурну збалансованість, стійкість до внутрішніх і зовнішніх

негативних впливів. Розглянуто показники, що формують загальний рівень фінансової безпеки. Запропоновано алгоритм-методика розрахунку фінансової безпеки регіону за кожною складовою. Проведено ситуаційний аналіз стану фінансової безпеки України в регіональному вимірі за період 2000 - 2017 рр. Запропоновані заходи щодо поліпшення ситуації в напрямку забезпечення фінансової безпеки держави і регіонів.

Ключові слова: фінансова безпека, фінансова стабільність, індикатор безпеки, безпека регіону, ситуаційний аналіз, заходи підвищення фінансової безпеки регіону

ОЦЕНКА И НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

**Сухорукова Т.Г., к.э.н., доцент,
Александрова, к.э.н., ст. преподаватель,
Савгира Е.Д., магистр (УкрГУЖТ)**

В статье обосновывается первостепенная роль финансовой составляющей в формировании экономической безопасности государства. Под финансовой безопасностью понимается такое состояние денежно-кредитной, бюджетной, налоговой систем, который характеризуется способностью государства и регионов на достаточном уровне обеспечивать эффективное функционирование экономических систем, их структурную сбалансированность, устойчивость к внутренним и внешним негативным воздействиям. Рассмотрены показатели, формирующие общий уровень финансовой безопасности. Предложен алгоритм-методика расчета финансовой безопасности региона по каждой составляющей. Проведен ситуационный анализ финансовой безопасности Украины в региональном измерении за период 2000 - 2017 гг. Предложены меры по улучшению ситуации в направлении обеспечения финансовой безопасности государства и регионов.

Ключевые слова: финансовая безопасность, финансовая стабильность, индикатор безопасности, безопасность региона, ситуационный анализ, мероприятия повышения финансовой безопасности региона

ASSESSMENT AND DIRECTIONS OF INCREASE FINANCIAL SECURITY OF THE REGIONS OF UKRAINE

**Suhorukova T.G., Candidate of Economic Sciences, associate professor,
Alexandrova E.Y., Candidate of Economic Sciences,
Savgira K.D., Master (USURT)**

The article substantiates the primary role of the financial component in shaping the economic security of the state. Financial security is understood to be such a state of the monetary, budgetary, tax systems, which is characterized by the ability of the state and regions at a sufficient level to ensure the effective functioning of economic systems, their structural balance, resistance to internal and external negative impacts. The indicators that form the overall level of financial security are considered: gross value added, budget revenues, the amount of actual taxes and fees to the budgets and state trust funds, securities turnover, accounts receivable, payables, production costs. An algorithm is proposed for calculating the financial security of the region for each component. A situational analysis of the financial security of Ukraine in the regional dimension for the period 2000-2017 has been carried out.

The strengths of the financial security of Ukraine in the regional dimension include: the possibility of financial support for regions from the state in the event of a crisis, providing them with a system of benefits and subsidies; the relative effectiveness of the transfer policy of the state in relation to the regions; the rapid growth of the stock market (more than 25 times in the period from 2001 to 2017); development of financial infrastructure in the regional dimension (stock exchanges, insurance companies, funds). The weaknesses of the financial security of Ukraine in the regional dimension include: a decline in many of the stimulant indicators, both in the national dimension and in the regional dimension; significant influence of the disincentive component on the financial security index; the lack of real financial independence of most regions of Ukraine; the localization of high values of indicators-destimulators in Kiev, which creates a threat to the financial system not only of the region, but also of the state; a high level of dependence of local budgets on the state; transfer payments to regions with a high level of economic development; high levels of territorial differentiation in basic safety indicators. The possibilities of financial security of Ukraine in the regional dimension include strengthening the influence of the incentive component on the ratio of financial security, taking into account the existing economic growth; extending the autonomy of local executive bodies for conducting financial policies; improvement of budgetary relations; reduction of the level of territorial differentiation in the main safety indicators. The proposed measures to improve the situation in the direction of ensuring the financial security of the state and regions: strengthening its own financial system, creating the conditions for optimizing incentive indicators; development of a set of measures to improve the management of the financial processes of the state and regions; reducing the influence of the disincentive component on the functioning of the economic system of the capital; expanding the independence of the regions for financial policy; improving the budget system, identifying ways to enhance the role of local revenues in the formation of budget revenues.

Keywords: *financial security, financial stability, security indicator, security of the region, situational analysis, measures to improve the financial security of the region*

Постановка проблеми. Фінансова складова залишається найбільш важливим елементом формування економічної безпеки будь-яких суб'єктів господарювання: від приватного підприємця до держави. Для того, щоб українська економіка могла розвиватися, їй необхідний доступ до значних фінансових ресурсів. Збереження фінансової стабільності входить до переліку найбільш важливих завдань вітчизняної економіки. В звіті прем'єр-міністра В. Гройсмана зазначалося, що Україна щорічно витрачає на обслуговування зовнішнього боргу 4% ВВП. В цей же час на покриття дефіциту Пенсійного фонду витрачається 2,2%, а на безпеку і оборону 5 % [1].

Аналіз останніх досліджень. Дослідження фінансових ресурсів залишаються досить актуальними як у наукових так і популярних виданнях. Майже

кожен науковець більш-менш торкається цей актуальної теми. Вже тривалий час у наукових статтях підкреслюється теза, що фінансова безпека регіону виступає одним з найважливіших аспектів забезпечення стабільного розвитку територій та необхідною умовою становлення ринкової інфраструктури. Гарантування фінансової безпеки є головним критерієм оцінки ефективності державної політики і діяльності владних структур всіх рівнів під час реформування і розвитку фінансової сфери [2].

Багато робіт присвячено дослідженню сутності фінансової безпеки регіонів. Під фінансовою безпекою розуміється такий стан грошово-кредитної, бюджетної, податкової систем, який характеризується спроможністю держави та регіонів на достатньому рівні забезпечувати ефективне функціонування економічних

систем, їх структурну збалансованість, стійкість до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів [3].

Окрім того, необхідний рівень фінансової безпеки передбачає захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на всіх рівнях економічних відносин, забезпеченість держави, регіонів, секторів економіки, підприємств, організацій та домашніх господарств фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб [4]. Більшість вчених згодні в думці, що на сучасному етапі економічного розвитку рівень фінансової безпеки держави і регіонів не є задовільним. За багатьма індикаторами безпеки спостерігаються негативні явища і тенденції, які згубно позначаються на загальному стані народного господарства та суспільства в цілому.

Досить багато публікацій присвячено темі фінансової стійкості місцевих бюджетів. Так, запропонована система І. В. Вусиковим оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів дозволяє комплексно оцінювати фінансове становище територіальних утворень, своєчасно розробляти комплексні заходи, спрямовані на зниження негативних тенденцій і диспропорцій по формуванню фінансових ресурсів бюджетів, фінансування з них витрат, управління місцевим бюджетом, ефективність розподілу централізованої фінансової допомоги між бюджетними програмами [5].

Заслужують уваги праці вчених, які присвячені питанням покращення фінансового стану регіонів та окремих підприємств. Так, колектив авторів (А.В. Непран, І.С. Тимченко та Н.М. Камнева) розглядають роль запозичень у фінансуванні інвестиційної діяльності підприємств реального сектора економіки. Ними визначено обсяг впливу факторів на зміну обсягу залучень фінансових ресурсів підприємствами реального сектору економіки [6].

Виділення невирішених питань

загальної проблеми. Фінансова безпека є економічною категорією, яка бістро змінюється. Тому вона потребує постійної уваги та сучасних підходів к оцінки її рівня.

Метою статті є оцінка фінансової безпеки регіонів України, аналіз основних причин фінансової кризи, та виявлення напрямів виходу з небажаного становища.

Виклад основного матеріалу. Рівень фінансової безпеки зумовлює інвестиційний, технологічний, соціальний і моральний розвиток регіонів. Тільки міцна фінансова база регіонів здатна забезпечити позитивну динаміку основних соціально-економічних показників будь-якого регіону.

Фінансова безпека регіону (ФБР) - фінансова самостійність (автономія), яка в першу чергу проявляється в здійсненні контролю над ресурсами регіону і визначається можливостями найбільш повно використовувати конкурентні переваги регіону; це стабільність регіональної економіки, яка передбачає надійність усіх елементів економічної системи, захист усіх форм власності, створення гарантій для ефективної підприємницької діяльності, стримування впливу дестабілізуючих чинників; здатність до розвитку і прогресу, тобто самостійно реалізувати і захищати регіональні економічні інтереси, здійснювати модернізацію виробництва, ефективну інвестиційну та інноваційну політику, розвивати інтелектуальний і трудовий потенціал регіону [7]. Основним показником фінансової безпеки регіону є валовий регіональний продукт, а точніше – його динаміка. За допомогою цього показника можна не тільки оцінювати розвиток конкретної області, але й проводити об'єктивне порівняння ступеня розвитку різних регіонів країни [8]. Індекси фізичного обсягу регіонального продукту наведено в таблиці 1.

Оцінку фінансової безпеки регіонів слід проводити за методикою, яка надана на рисунку 1.

Таблиця 1

Індекси фізичного обсягу валового регіонального продукту (у цінах попереднього року, відсотків)

Регіон	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ²	2015 ²	2016	2017
Україна ¹	104,1	113,6	105,8	110,7	112,1	102,7	107,3	107,9	102,3	85,2	104,1	105,2	100,2	100,0	93,4	90,2	102,4	102,5
АРК	100,4	108,9	103,2	112,0	108,5	104,0	106,7	109,0	106,6	90,7	103,4	102,7	98,8	101,0	...	...	...	...
Вінницька	104,2	108,1	102,6	103,5	111,9	105,3	106,2	103,4	105,1	90,1	103,0	107,2	103,7	104,8	104,6	97,1	106,5	101,2
Волинська	110,5	118,4	104,2	102,6	119,0	103,7	103,5	112,1	106,1	86,0	100,2	105,3	104,8	99,3	101,1	95,3	108,2	103,3
Дніпропетровська	105,8	112,8	103,3	108,4	111,0	107,3	108,0	105,3	97,3	83,5	105,8	103,4	97,5	99,3	95,1	90,3	98,4	103,1
Донецька	105,2	111,8	102,8	112,5	110,8	97,1	108,3	104,6	97,1	81,6	111,1	111,4	97,1	94,7	67,1	61,3	99,1	92,5
Житомирська	105,9	106,4	107,5	109,4	115,6	101,1	103,6	105,1	104,2	88,9	112,8	102,7	109,4	101,9	103,6	98,1	105,2	102,7
Закарпатська	107,8	110,6	109,0	118,7	106,4	98,5	106,6	108,2	103,9	82,1	107,7	104,7	103,0	100,6	102,8	93,5	97,3	99,4
Запорізька	104,8	110,1	102,0	111,4	115,6	104,6	106,1	108,5	101,3	78,9	103,2	102,9	97,8	99,3	100,4	94,7	99,7	104,7
Івано-Франківська	105,2	107,9	110,9	114,4	107,6	105,9	102,5	100,8	97,5	89,3	100,5	106,5	103,3	97,7	97,6	92,0	99,0	106,3
Київська	105,8	103,6	106,2	109,4	109,8	107,3	108,8	105,9	104,4	89,2	105,1	111,7	101,9	93,4	99,4	94,0	105,7	105,2
Кіровоградська	110,5	120,9	104,6	101,9	118,9	102,4	105,1	97,9	113,7	85,8	105,7	109,2	100,7	109,5	100,6	91,7	105,0	95,2
Луганська	105,3	118,9	106,1	109,2	108,2	100,3	104,3	105,2	98,9	86,7	102,3	109,1	99,1	92,2	61,0	47,7	118,0	86,4
Львівська	103,7	111,1	111,2	112,1	105,2	98,1	108,3	105,8	100,7	88,3	102,3	108,7	102,0	98,8	100,9	95,2	99,3	101,5
Миколаївська	101,5	119,3	105,5	104,2	118,1	100,1	107,1	99,5	106,9	92,5	103,2	102,7	96,1	104,4	98,4	95,3	105,6	98,6
Одеська	96,9	112,3	109,3	109,1	108,1	99,6	103,5	106,3	111,9	86,8	102,4	102,1	96,8	105,7	98,3	95,8	104,2	106,6
Полтавська	93,3	116,3	117,1	105,0	116,7	99,2	108,2	105,8	94,9	86,8	109,5	101,8	97,8	94,4	96,0	93,8	97,9	95,8
Рівненська	102,1	109,4	105,6	109,5	113,1	102,1	106,9	104,5	99,5	86,5	106,8	104,6	103,3	96,9	102,6	93,4	100,3	100,5
Сумська	104,5	108,9	103,1	102,8	105,9	104,4	103,4	103,4	103,6	88,7	98,9	107,8	101,7	102,7	100,4	96,7	96,6	103,7
Тернопільська	104,9	108,2	108,5	109,2	106,4	102,5	110,3	108,3	105,1	94,5	100,4	111,3	109,0	96,6	108,0	93,7	98,5	103,6
Харківська	103,1	117,9	105,9	113,7	112,2	104,8	107,5	107,2	102,1	86,3	101,7	104,5	98,4	98,8	97,9	90,9	102,1	99,8
Херсонська	103,9	118,0	101,3	107,9	111,2	99,2	104,0	100,4	109,8	93,0	101,8	103,8	100,2	101,1	99,7	98,7	102,8	100,5
Хмельницька	102,5	112,3	106,6	108,7	112,7	103,9	104,2	104,0	99,9	90,6	100,0	108,0	109,0	96,9	102,3	92,2	104,7	109,0
Черкаська	101,5	106,6	103,2	109,8	116,9	107,0	105,6	106,5	114,9	85,5	105,9	106,4	100,9	100,7	98,9	95,0	101,8	98,0
Чернівецька	105,8	113,4	108,1	109,4	109,3	101,5	105,5	108,3	105,4	88,6	100,3	104,0	106,1	101,5	98,3	94,7	99,4	100,3
Чернігівська	106,0	110,5	104,4	107,9	110,0	100,1	103,4	106,5	102,3	89,6	100,0	107,8	104,0	95,8	100,5	93,4	100,6	99,7
м.Київ	107,7	121,4	106,4	116,1	116,8	105,8	110,7	119,7	104,4	81,7	101,4	100,7	101,9	106,4	96,1	93,3	105,5	107,4
м.Севастополь	103,0	116,6	108,9	112,5	107,0	100,9	116,3	106,6	106,9	89,6	106,4	103,1	88,4	106,0	...	...	...	...

¹ Починаючи з 2012 року розрахунки здійснено відповідно до Методологічних положень оновленої версії системи національних рахунків 2008 року (наказ Держстату України від 17.12.2013 № 398)

² Дані, наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

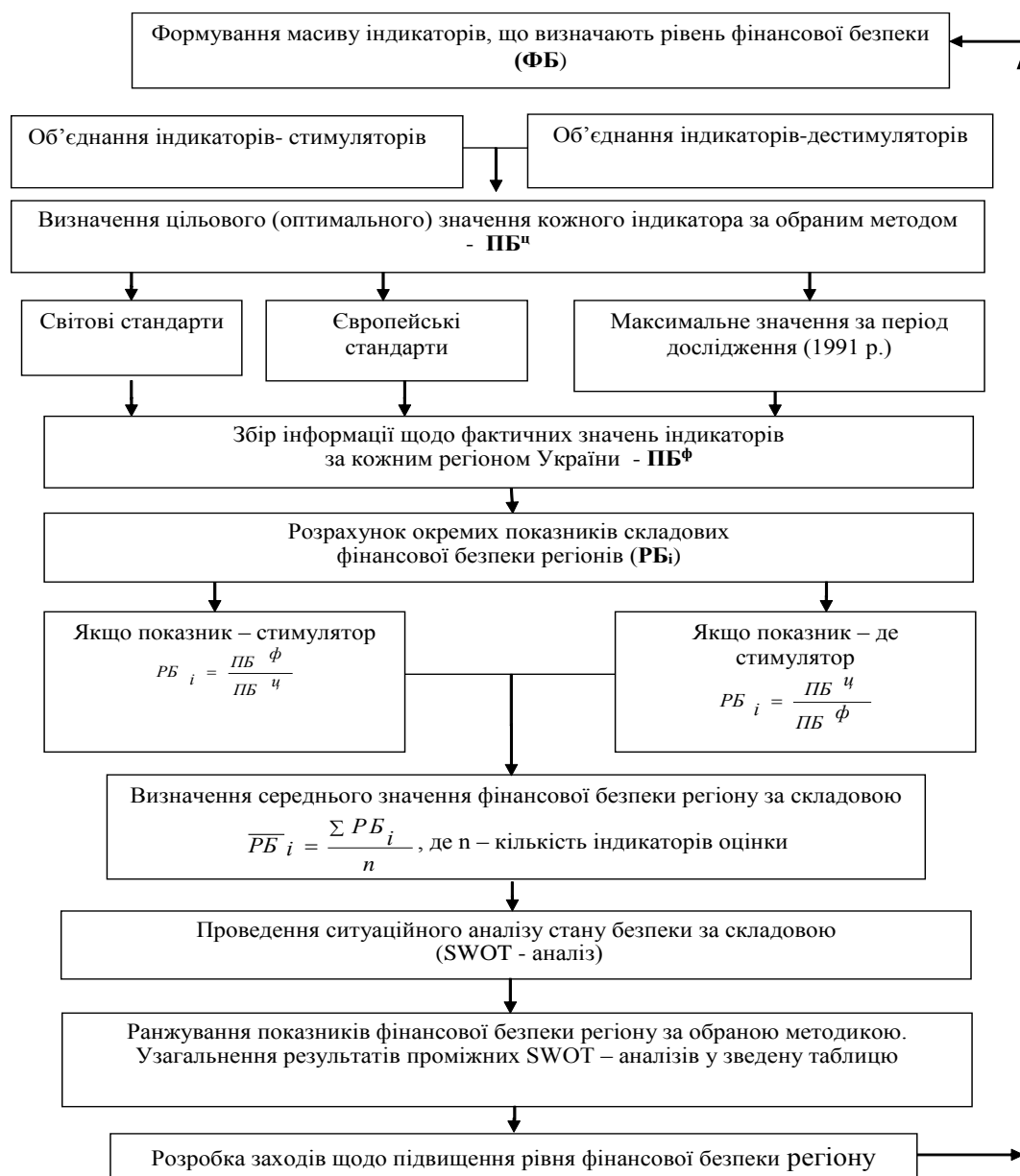

Рис. 1. Алгоритм-методика розрахунку рівня ФБР за кожною складовою

Можна виділити групу показників, які здійснюють позитивний вплив на рівень фінансової безпеки та підвищують її та ті, які її зменшують. Тому для розрахунку коефіцієнтів фінансової безпеки було враховано вплив стимулюючого компонента та дестимулюючого. До показників-стимуляторів належать 5 показників: валова додана вартість, доходи бюджетів (без трансфертів), видатки бюджетів (з урахуванням трансфертів), сума

фактичних надходжень податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та до державних цільових фондів, обіг цінних паперів. До показників-дестимуляторів віднесено 3 показники: дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, витрати на виробництво продукції (робіт, послуг). Розрахунки були проведені на основі статистичної інформації Державного комітету статистики України [9] та Міністерства економіки України [10].

Результати розрахунків рівня фінансової безпеки наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

Рівень фінансової безпеки регіонів

Область	2000	2005	2010	2015	2017
1	2	3	4	5	
Україна	1,035	1,073	1,216	1,212	1,213
Вінницька	1,038	1,130	1,306	1,368	1,369
Волинська	1,110	1,107	1,407	1,365	1,365
Дніпропетровська	1,053	1,111	1,528	1,032	1,031
Донецька	1,047	1,221	1,348	0,581	0,577
Житомирська	1,054	0,915	1,127	1,341	1,343
Закарпатська	1,074	1,130	1,168	1,223	1,221
Запорізька	1,043	0,839	1,063	1,189	1,187
Івано-Франківська	1,047	0,932	1,078	1,215	1,216
Київська	1,053	1,155	1,251	1,279	1,283
Кіровоградська	1,210	1,199	1,309	1,437	1,339
Луганська	1,048	1,040	1,269	0,830	0,789
Львівська	1,032	1,059	1,135	1,090	1,180
Миколаївська	1,010	0,908	0,993	1,412	1,518
Одеська	0,965	0,874	1,009	1,314	1,317
Полтавська	0,928	0,977	1,365	1,283	1,281
Рівненська	1,016	1,062	1,183	1,226	1,227
Сумська	1,041	1,055	1,078	1,429	1,431
Тернопільська	1,044	1,041	1,057	1,257	1,255
Харківська	1,026	1,196	1,187	1,211	1,213
Херсонська	1,034	1,111	1,219	1,347	1,345
Хмельницька	1,021	1,013	1,176	1,330	1,331
Черкаська	1,010	0,987	1,025	1,216	1,215
Чернівецька	1,053	0,952	1,026	1,318	1,316
Чернігівська	1,055	1,058	1,307	1,174	1,172

Протягом періоду, який аналізується, зростає загальний рівень фінансової безпеки регіонів. Незначне його зниження спостерігалось в 2015 році. Показники таблиці 1 відрізняються від показників таблиці 2, тому що таблиця 1 відображає один з найважливіших показників фінансової безпеки регіонів – об’єм валового регіонального продукту. Скорочення об’ємів валового регіонального продукту нівелюється іншими показниками ФБР, як то: надходженнями до бюджету, інвестиціями,

обігом цінних паперів.

Значення коефіцієнту, який дорівнює 1 або наближений до 1, свідчить про середній рівень фінансової безпеки. Відхилення коливається в межах від 1,5 – 3,0 %. Для створення стійкої фінансової основи розвитку вітчизняного бізнесу цього недостатньо. Тим більше треба враховувати, що у 2015 році реальний ВВП України скоротився на 9,9%. В країнах Європи темпи зростання ВВП складають біля 3 %. Зокрема, база для звітності береться інша. ВВП на душу населення в

Європі складає 27,4 тис. євро, в той час як в Україні він дорівнює – 0,9 тис. євро (2015 г.).

У регіональному вимірі максимальні значення коефіцієнтів притаманні регіонам з високим рівнем економічного розвитку. Найвищими значеннями коефіцієнтів фінансової безпеки характеризувалися Сумська (1,429) і Кіровоградська області (1,437). Існування високих значень коефіцієнтів безпеки пояснюється значним рівнем зосередження на території регіонів фінансових ресурсів. На відміну від цих регіонів, мінімальні величини були притаманні Донецької (0,581) і Луганської (0,830) областям.

Місцеві бюджети в розвинутих країнах поповнюються переважно за рахунок податкових надходжень. Зокрема, у країнах членах - Європейського Союзу податкові надходження становлять близько 70%, у Швеції та Данії – понад 80%. Місцеві податки утворюють близько 60% прибуткової бази місцевих органів влади в Німеччині, 48% - у Швейцарії, 38 % - в Італії, 45 % – в Австралії, 44 % - в Норвегії [11]. В Україні частка місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів є значно меншою і становить 5 – 7 % .

Процеси децентралізації, які відбуваються у секторі державного управління більшості країн СНД та Центральної і Східної Європи, супроводжуються підвищенням рівня доходної автономії територіальних одиниць. Однак, незважаючи на певні позитивні зрушення, в структурі доходів місцевих бюджетів цих країн досі ще залишається характерним переважаюча частка зовнішніх ресурсів. Так, зокрема, в структурі доходів місцевих бюджетів Польщі власні доходи (місцеві й закріплені державні податки) склали близько 25%, а Угорщини – 22,6 % .

Середнє значення для країн СНД складає 18,5 % [12]. Таким чином, структура доходів місцевих бюджетів свідчить про значний рівень залежності від

державного бюджету. Подібна ситуація притаманна й Україні, коли значна частка фінансових ресурсів формується саме за рахунок централізованих надходжень.

Взагалі, для всіх регіонів України основною проблемою формування бюджетів є той факт, що практично всі економічні показники та інструменти формування ресурсів визначаються центральними державними органами. База оподаткування, ставки, правила адміністрування і звітності визначаються на вищому державному рівні, і органи місцевого самоврядування реального впливу на кожен з цих позицій не мають [13].

Фінансово-стійким вважається регіон, в якому частина внутрішніх джерел фінансування місцевих бюджетів становить не менше 80% доходів [14].

За досліджуваній період на території України відбулися певні зміни процесів формування місцевих бюджетів. Найбільш характерною є ситуація посилення ролі столичного регіону в наповненні державного бюджету. Протягом досліджуваного періоду склад регіонів з найвищими надходженнями до бюджетів залишився сталим, а найменш оптимальні значення мали північно-західні області України.

Різні показники свідчать про існування просторових відмінностей у формуванні місцевих бюджетів, однак, існуючі тенденції до їх зменшення здійснюють позитивний вплив на фінансову безпеку, оскільки сприяють зниженню рівня територіальної диференціації регіонів держави.

В деяких випадках виправити фінансове становище допомагають державні субсидії. Але, треба відмітити, що не завжди вони розподіляються рівномірно між регіонами. Так, згідно з прийнятим бюджетом 2016 року найбільша кількість дотацій (169 млн. грн) йде в Вінницьку область. На другому місці стоїть Київська область (165 млн. грн), на третьому Одеська область (158 млн. грн).

Змінити складне становище здатне дешеве кредитування. Але в Україні вартість фінансових ресурсів на внутрішньому ринку є досить високою. Висока вартість кредиту виступає головним чинником, що обмежує попит нефінансових корпорацій на кредит як джерело фінансування будь-якої діяльності [6].

На основі співставлення фактичних і порогових значень фінансової безпеки держави і регіонів, а також тенденцій її розвитку було проведено ситуаційний аналіз стану фінансової безпеки України в регіональному вимірі. Це дало можливість визначити сильні і слабкі сторони, можливості й загрози безпеці (таблиця 3).

Таблиця 3

Ситуаційний аналіз стану фінансової безпеки України в регіональному вимірі за період 2000-2017 рр.

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Можливість фінансової підтримки регіонів з боку держави у разі виникнення кризової ситуації, надання їм системи пільг і дотацій. 2. Відносна ефективність реалізації трансфертної політики держави по відношенню до регіонів. 3. Стрімке зростання фондового ринку (більше, ніж в 25 разів за період 2001- 2015 рр.). 4. Розвиток фінансової інфраструктури в регіональному вимірі (біржі, страхові компанії, фонди). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зниження багатьох показників-стимуляторів як в загальнодержавному вимірі, так і в регіональному. 2. Значний вплив дестимулюючого компоненту на показник фінансової безпеки. 3. Відсутність реальної фінансової самостійності більшості регіонів України. 4. Локалізація високих значень показників-дестимуляторів в м. Києві, що створює загрозу фінансовій системі не лише регіону, а й держави. 5. Високий рівень залежності місцевих бюджетів від державного. 6. Тяжіння трансфертних платежів до регіонів з високим рівнем економічного розвитку. 7. Високі рівні територіальної диференціації за основними показниками безпеки.
Можливості	Ризики загроз
<ol style="list-style-type: none"> 1. Посилення впливу стимулюючого компоненту на коефіцієнт фінансової безпеки, враховуючи існуюче економічне зростання. 2. Розширення автономності місцевих органів виконавчої влади щодо проведення фінансової політики. 3. Удосконалення бюджетних відносин. 4. Зменшення рівня територіальної диференціації за основними показниками безпеки. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Втрата тенденцій зростання показників фінансової безпеки. 2. Зростання показників дебіторської і кредиторської заборгованості, враховуючи існуючу кризу неплатожив. 3. Зменшення стійкості фінансової системи держави та регіонів до загроз внутрішнього і зовнішнього походження. 4. Вірогідності впливу неекономічних факторів на рівень безпеки.

Аналіз стану фінансової безпеки регіонів України показав необхідність реалізації в Україні стандартів розвинених

демократичних країн світу, що передбачає розвиток регіональних фінансів.

Значно покращити фінансове

становище регіонів можуть додаткові інвестиції. Якщо скласти рейтинг інвестиційних надходжень за регіонами країни, то безумовно, традиційне перше місце займуть Київ та Київська область завдяки розвиненій інфраструктурі та більш якісним освіті, побутовим і медичним послугам.

Дніпропетровська область займатиме друге місце завдяки якості автомобільних шляхів та залізничних колій, гнучкості в установленні заробітної плати та здатності до сприйняття інновацій.

Третє місце, з урахуванням потужності потенціалу індустрії, що певним чином галузеве змінюється, посідатиме Харківська область завдяки потужним промисловим можливостям, традиційним інтеграційним зв'язкам та значному резерву робочої сили і великому потенціалу вищих навчальних закладів. Останнє місце належатиме Херсонській області, де найбільшого розвитку набуває аграрний сектор, куди поки ще свої гроші іноземні та вітчизняні інвестори вкладають зовсім неохоче [15].

Висновки. Узагальнюючи проведені дослідження щодо фінансової безпеки регіонів України, можна зробити висновок: жоден регіон не володіє абсолютною безпекою; динаміка рівня ФБР має низпадаючу тенденцію; зростає питома вага регіонів з низьким рівнем фінансової безпеки.

З метою поліпшення ситуації в напрямку забезпечення фінансової безпеки держави і регіонів необхідно реалізувати такі положення:

- зміцнення власної фінансової системи, створення умов для оптимізації стимулюючих показників;

- розробка комплексу заходів стосовно удосконалення управління фінансовими процесами держави та регіонів;

- зменшення впливу дестимулюючого компоненту на функціонування економічної системи

столиці;

- розширення самостійності регіонів щодо фінансової політики;

- удосконалення бюджетної системи, визначення шляхів посилення ролі місцевих надходжень у формуванні доходної частини бюджетів.

Впровадження перерахованих заходів забезпечить підвищення фінансової безпеки регіонів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Отчет правительства за 2017 год. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://kp.ua/politics/610985-otchet-pravytelstva-hroismana-mnoho-lesty-y-pokhval>

2. Панченко, С.В. Управління бізнесом: підручник [Текст] / С.В. Панченко, В.Л. Дикань, і.В. Воловельська, В.О. Маслова; за заг. ред. В.Л. Диканя. - Харків: УкрДУЗТ, 2017. – 357 с.

3. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави : національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. – К: КНТЕУ, 2001. – 309 с.

4. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері [Електронний ресурс]: затверджено розпорядженням Кабінету міністрів України від 15 серпня 2012 р. № 569-р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/569-2012>. – Назва з екрана.

5. И. В. Усиков. Теоретические основы финансовой Устойчивости бюджетов в условиях развития местных бюджетов [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/64724/19-Uskov.pdf?sequence=1>

6. Непран А.В. Роль запозичень у фінансуванні інвестиційної діяльності підприємств реального сектору економіки / А.В. Непран, І.С. Тимченко, Н.М. Каменева // Вісник економіки транспорту і промисловості. - № 60, 2017. – С. 216 – 223

7. Финансовая безопасность:

сущность и место в системе экономической безопасности. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://studbooks.net/1009/finansy/mehanizm_sistemy_obespecheniya_finansovoy_bezopasnosti_gosudarstva

8. Усик І. Тенденції економічного розвитку територій України // Схід. - №2 (148) березень-квітень 2017. – С. 22 - 26.

9. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua. – Назва з екрана.

10. Минфин – Финансовый портал. Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://minfin.com.ua/>.

11. Науменко А. М. Напрями підвищення доходності місцевих бюджетів / А. М. Науменко // Держава та регіони. – 2009. – № 5. – С. 127 – 133.

12. Кірдіна О. Г. Обмеження та орієнтири техніко-технологічного

розвитку України в умовах глобалізації / О. Г. Кірдіна // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – №4. – С. 179 – 184.

13. Жаворонков Р.А. Финансовые проблемы регионов Украины: институционный аспект. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://institutiones.com/general/2468-finansovye-problemy-regionov-ukrainy.html>

14. Жаворонков В.А. Финансовые проблемы регионов Украины: институциональный аспект // Научно-технические ведомости СПбГПУ. Экономические науки. - №6(209). – 2014. – С. 164 – 170.

15. Дикань О.В., Новак Т.А. Теоретичні та методологічні підходи до стратегії інвестиційної привабливості України // Вісник економіки і промисловості. – 2017. – № 59. – С. 195 – 199.

DOI 10.18664/338.47:338.45.v0i64.149970

УДК 338.242.4

МЕХАНІЗМИ ПРИВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОГО АНТИМОНОПОЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ ДО СТАНДАРТІВ ЄС

*Українська Л.О., д.е.н., професор,
Соболева І.В., аспірант (ХНЕУ ім. С. Кузнеця)*

Виконано дослідження умов та причин наближення національного законодавства України до антимонопольних стандартів Європейського Союзу. Здійснено аналіз механізмів наближення національного законодавства України до антимонопольних стандартів Європейського Союзу. Запропоновано механізми приведення стандартів антимонопольного регулювання України до норм ЄС. Розкрито дії антимонопольних органів України з гармонізації конкурентної ситуації в країні в аспекті євроінтеграції.

Ключові слова: Європейський союз, конкуренція, антимонопольний стандарт, Україна, монополізм.